

Отмечается, что для минимизации количества жертв среди населения надо научить его правильно вести себя во время непредвиденных событий.

Определены критерии для уменьшения количества террористических проявлений и предотвращения совершения терактов.

INTERNATIONAL STANDARDS AND PRACTICES OF PREVENTING, COUNTERING AND COMBATING TERRORISM

**O. Mazur
D. Lukianenko**

The issues of international cooperation in the field of combating terrorism and ways of such cooperation are considered. It is noted that effective international cooperation in this field is impossible without the coordinated work of the international community, since the nature of modern terrorism requires a global response to its challenges on the principles of international cooperation. The resolution of the UN General Assembly on the prevention of militant extremism is analyzed.

The issues of international cooperation in the fight against terrorism and ways of such cooperation are also discussed. It is noted that effective international cooperation in this sphere is impossible without the coordinated work of the international community, as the nature of modern terrorism requires a global response; it calls on the principles of international collaboration. The Resolution of the UN General Assembly on preventing violent extremism is analyzed as well.

The circumstances, which are generally considered favorable for the emergence of terrorist movements within the state, are analyzed.

The experience of the advanced countries of the world about the fact that everyone should know how to behave during emergencies is studied. For example, in the United States of America operates the emergency number — 911 well-known for everyone. This is a national program to disseminate information among the population. The means may be different: through the media, the Internet resources etc. This successful experience we have to adapt to our state. When there is panic and destruction, you need to clearly know what Ukrainian services need to call in the Police, emergency or ambulance. In Ukraine, there is already a general emergency number 112, but the people are not familiar with it. The short number of the emergency call must be popularized. The population should be informed where to call, what to say if they are faced with the problem of terrorism.

It is noted that in order to minimize the number of casualties among the population, it is necessary to teach him how to behave properly during unforeseen events.

The criteria for reducing the number of terrorist manifestations and preventing the commission of terrorist acts are determined.

УДК 343.352

І. Є. Мезенцева
кандидат юридичних наук, доцент

Національна академія прокуратури України

ТАКТИКА І МЕТОДИКА РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

У статті здійснено аналіз тактики і методики розслідування корупційних злочинів. Охарактеризовані існуючі неузгодженості та розбіжності між кримінально-

правовими та кримінально-процесуальними нормами, які ускладнюють доказування у кримінальних провадженнях про корупційні злочини. Визначено значення цифрових доказів та комп'ютерно-технічної експертизи для доведення винуватості чи причетності особи до корупції.

Сучасний стан корупції в Україні багато в чому зумовлений тенденціями, які давно намічалися, і є наслідками перехідного етапу від тоталітарної форми правління до демократичної. Особливе місце у протидії цьому негативному явищу посідає розслідування корупційних злочинів, його методика і тактика.

За останні роки активізувалася робота над розробкою теоретичних досліджень з проблем розслідування злочинів, пов'язаних з корупцією. Зокрема, поняття корупції та корупційних злочинів, в різні роки розглядалися у наукових працях як зарубіжних, так і вітчизняних вчених: Л. В. Багрій-Шахматов, О. В. Баулін, В. П. Бахін, Р. С. Белкін, О. М. Васильєв, В. І. Галаган, О. Г. Гельманов, М. І. Данилюк, М. В. Даньшин, С. М. Зав'ялов, Г. Г. Зуйков, Н. В. Кимлик, Н. І. Клименко, В. М. Карагодін, Г. В. Костильова, О. М. Костенко, Н. В. Кручиніна, А. М. Кустов, В. П. Лавров, В. К. Лисиченко, І. М. Лузгін, М. І. Мельник, М. М. Милованова, Я. Є. Мишков, Є. В. Невмержицький, А. І. Редька, В. В. Трухачов, С. П. Чичиркіна, П. В. Цимбал, В. Ю. Шепітько та ін.

Однак, сучасна правова наука потребує досліджень розслідування корупційних злочинів, з урахуванням нового антикорупційного та кримінального процесуального законодавства. Основними напрямками прийнятих до вітчизняного антикорупційного законодавства змін є приведення його у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією 1999 року [1], зокрема поширення кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення, виконання Плану дій щодо лібералізації ЄС візового режиму для України, зокрема запровадження відповідальності юридичних осіб за порушення антикорупційного законодавства, а також виконання рекомендацій Групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) щодо імплементації Конвенції ООН проти корупції 2003 року [2].

Необхідно відзначити, що з прийняттям закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність зі стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією» від 18 квітня 2013 з кримінального кодексу України виключено поняття «хабар», яке замінено «неправомірною вигодою» [3]. Втім, такий вибір законодавця більш обумовлений регіональним сприйняттям хабара як матеріальної категорії, на відміну від неправомірної вигоди, яка може мати і нематеріальний характер. У свою чергу аналізовані конвенції Ради Європи та ООН передбачають термін «хабар», трактуючи його як неправомірну перевагу. Ці положення закріплені в статті 2 Конвенції Ради Європи та статті 15 Конвенції ООН [1; 2].

Неправомірна перевага може, за своєю природою, бути грошовою або негрошовою. Таким чином, неправомірною перевагою можуть бути гроші, позика, акції компанії, подорож, частування, сексуальні послуги, місце в школі для дитини посадової особи або підвищення по службі за умови, що воно ставить посадову особу в краще становище, ніж до скоєння злочину.

При цьому конвенції не вимагають, щоб дії або бездіяльність посадової особи були незаконними або порушували його службові обов'язки. Іншими словами, прийняття посадовою особою хабара в обмін на вчинення дії або бездіяльність, які, як такі, не суперечать закону, все одно вважатимуться злочином. Наприклад, відповідно до Конвенції ОЕСР злочин скоєно, якщо компанія запропонувала або дала хабар для отримання контракту в ході конкурсу, незалежно від того, чи була відповідна компанія найкращим кандидатом у конкурсі і могла б отримати цей контракт на законних підставах [4].

Отже, важливим є включення навіть формально законних дій у перелік корупційних, тому що терпимість до такого роду корупції підриває репутацію і довіру суспільства до державної служби. Зокрема, слід включити також і хабарі з метою забезпечення неупередженого рішення посадовою особою, незалежно від того, чи вважається це протизаконною дією або порушенням посадових обов'язків. На жаль, багато країн Стамбульського плану дій забороняють тільки хабарі в обмін на виконання службовою особою дій, що є незаконними або суперечать інтересам державної служби. Цим країнам слід розглянути можливість усунення такої вимоги, або зробити незаконність дій підкупленої посадової особи обтяжуючою вину обставиною.

У даному випадку ключовим для відповідності кримінально-правової політики у сфері протидії корупційній злочинності України міжнародним стандартам є змістовне наповнення кримінально-караних корупційних діянь посадових осіб. У зв'язку з чим, можна не погодитися з виключенням із українського законодавства традиційного для вітчизняного та зарубіжного кримінального права поняття «хабар». Термін «неправомірна вигода» в силу своєї новизни у КК України та інших культурно-історичних факторів не має для громадян такого смислового значення як «хабар». При цьому аналізовані Конвенції Ради Європи та ООН містять саме термін «хабар», що свідчить про визнання його як міжнародного стандарту у сфері протидії корупції.

Крім того ці Конвенції розмежували поняття «обіцянка», «пропозиція» і «надання» хабара, що також у даний час закріплено в національному законодавстві (п. 3 примітки ст. 354 КК України) [5]. «Пропозиція» відбувається, коли хабародавець повідомляє, що він готовий дати хабар. «Обіцянка» має відношення до ситуації, в якій хабародавець домовляється з посадовою особою про дачу хабара з повідомленням про час, місце та спосіб. «Надання» відбувається тоді, коли хабародавець насправді передає неправомірну перевагу. В усіх країнах Стамбульського плану дій криміналізоване давання хабара, але у багатьох з них обіцянка хабара не кваліфікується як повний склад кримінального злочину. Деякі країни криміналізували «підготовку» або

«спробу» підкупу, що охоплює далеко не всі випадки пропозиції чи обіцянки хабара. Наприклад, суди деяких країн можуть визнати, що усне пропонування хабара нерівнозначно спробі підкупу; хабародавцю необхідно вчинити подальші дії перш, ніж його дію буде кваліфіковано як злочин: наприклад, зняти гроші для хабара в банку. Для України з 2013 р., після внесення вищевказаних змін до ст. 368 КК «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди посадовою особою» [5], дане суспільно-небезпечне діяння можна віднести до усіченого складу злочину. Таким чином, досягнення домовленості (угоди) між хабародавцем і посадовою особою про неправомірну вигоду є вже достатнім для кваліфікації закінченого злочину. У наукових колах йде дискусія про криміналізацію наміру, що суперечить основним принципам кримінального права. З такою оцінкою зазначених змін можемо погодитися частково. Оскільки якраз максимальне виключення для посадових осіб будь-яких можливостей корупційної поведінки є пріоритетним напрямком у кримінально-правовій політиці держави. Однак слід зазначити, що при наявних на сьогодні у національному законодавстві кримінально-процесуальних норм дієвість і результативність такого усіченого складу злочину не можлива. Наприклад, досягнення усної домовленості про хабар можна довести за допомогою негласних слідчих (розшукових) дій. У встановленому законом порядку велика частина негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема «Обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи», «Спостереження за особою, річчю або місцем», «Моніторинг банківських рахунків», «Аудіо-, відеоконтроль місця», «Контроль за вчиненням злочину» (ст.ст. 267, 269, 269–1, 270, 271 КПК України) проводяться виключно у кримінальному провадженні по тяжким або особливо тяжким злочинам [6].

Слід зазначити, що з переліку корупційних злочинів, передбачених у примітці ст. 45 КК України половина даних складів суспільно-небезпечних діянь відносяться до нетяжких або середньої тяжкості злочинів, а саме: ч. 2 і ч. 3 ст. 191, ст. 320, ч. 2 і ч. 3 ст. 357, а також ст. 210, ст. 354, ч. 1 ст. 364, ч. 1 ст. 364–1, ч. 1 і ч. 2 ст. 365–2, ч. 1 ст. 368, ч. 1 і ч. 2 ст. 368–2, ч. 1–3 ст. 368–3, ч. 1–3 ст. 368–4, ч. 1 і ч. 2 ст. 369, ч. 1–2 ст. 369–2. Друга частина з них дійсно є тяжкими або особливо тяжкими, зокрема: ст. 262, ст. 308, ст. 312, ст. 313, ст. 410, ч. 2 ст. 364, ч. 2 ст. 364–1, ч. 3 ст. 365–2, ч. 2–4 ст. 368, ч. 3 ст. 368–2, ч. 4 ст. 368–3, ч. 4 ст. 368–4, ч. 3 і ч. 4 ст. 369, ч. 3 ст. 369–2 КК України [6]. Таким чином, для доведення значної кількості корупційних діянь не можуть бути використані зазначені негласні слідчі (розшукові) дії. Це свідчить про неузгодженість матеріальних і процесуальних норм, що негативно позначається, безпосередньо, на кримінально-правовій політиці протидії корупційній злочинності в Україні.

Аналізуючи відповідність зазначеного виду політики міжнародним стандартам, необхідно звернути увагу на різне трактування деяких термінів. Передбачений Конвенціями Ради Європи (ст. 3) і ООН (ст. 15) термін «solicitation» має невірний переклад з англійської як «вимагання», правиль-

ним слід вважати переклад — «прохання», «випрошування» або «вимога» [1; 2]. Усі країни Стамбульського плану дій криміналізували отримання або прийняття хабара, але багато хто не кваліфікував вимагання чи прохання хабара як повний склад злочину. Деякі країни для усунення прогалин покладаються на кваліфікацію вимагання та провокації. Цього може виявитися недостатньо, так як вимагання чи прохання хабара не завжди рівнозначні здирництву або провокації, наприклад, прохання чи вимога не містить загрози нанесення шкоди.

Діючі норми КК України передбачають вимагання у складах корупційних злочинів як додаткову кваліфікуючу ознаку, що свідчить про відповідність норм національного законодавства міжнародним стандартам зазначеним у розглянутих Конвенціях. Оскільки раніше для кваліфікації хабара було обов'язково довести факт вимагання її посадовою особою, що сприяло уникненню кримінальної відповідальності у більшій частині подібних випадків.

Крім того, простежується спрямованість на виконання ще одного міжнародного стандарту по боротьбі з корупцією — кримінально караний активний підкуп посадової особи. Останні зміни до національного законодавства передбачають виключення «вимагання» з переліку умов, які можуть сприяти звільненню хабародавця від кримінальної відповідальності.

Досить значущим в переліку міжнародних стандартів є закріплення у національному законодавстві кримінальної відповідальності за зловживання впливом в корисливих цілях (ст. 12 Конвенції Ради Європи та ст. 18.1 Конвенції ООН) [1; 2]. Одержувач може і не бути посадовою особою. Посадова особа, яка приймає рішення може також не знати про злочин. Таким чином, кваліфікація складу відноситься не до посадової особи, а «до тих осіб, які знаходяться поблизу від влади і намагаються отримувати користь із своєї ситуації» шляхом впливу на особу, що приймає рішення. З цього випливає, що кваліфікація злочину належить до так званої «фонові корупції».

Однією з проблем, яка часто згадується у відношенні зловживання впливом в корисливих цілях, це складність встановлення відмінності між цим злочином і законними формами лобіювання. Конвенція Ради Європи визначає це розходження шляхом криміналізації тільки «неправомірного зловживання» впливом, тобто, той, хто «торгує» впливом повинен мати злочинний умисел. Подібним чином, кваліфікація злочину згідно з Конвенцією ООН поширюється тільки на тих, хто «зловживає» своїм впливом [1; 2].

У даному випадку КК України не містить норм про неправомірне лобіювання. Цей напрямок є стратегічним для державної антикорупційної політики в Україні і його виконання передбачається у перспективі у законі про Антикорупційну стратегію на 2014–2017 роки, прийнятому 14 жовтня 2014 р. [7]. Втім, незважаючи на фактичне завершення терміну, який означено у законі, до сьогодні відповідних законодавчих норм чи змін не прийнято.

Конвенції Ради Європи та ООН містять положення, що стосуються додаткових злочинів, пов'язаних з корупцією (з яких тільки деякі є обов'язко-

вими), розглядаючи їх приділимо увагу відповідності національного законодавства зазначеним міжнародним стандартам. Порівняльний аналіз можливий на підставі закріпленого у примітці ст. 45 КК України переліку статей віднесених до корупційних злочинів [5]. Отже, розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання власності державним посадовцем передбачене ст. 17 Конвенції ООН як обов'язкове, враховано і закріплено (ст. 191 КК України). Зловживання службовим становищем у ст. 19 Конвенції ООН є факультативною нормою, в українському законодавстві входить до переліку корупційних злочинів як передбачене ст. 364 КК України, тобто є обов'язковою нормою. Аналогічно незаконне збагачення (ст. 20 Конвенції ООН — факультативна норма), закріплено як обов'язкова норма — ст. 368–2 КК України. Підкуп у приватному секторі, або «хабарництво серед учасників приватного сектора» (Конвенція Ради Європи ст. ст. 7 та 8 — обов'язкові; Конвенція ООН ст. 21 — факультативна), закріплено як обов'язкова норма — ст. 368–3 КК України. Розкрадання майна у приватному секторі (Конвенція ООН ст. 22 — факультативна), відсутня у переліку корупційних злочинів України. Приховування майна, отриманого завдяки корупції (Конвенція ООН ст. 24 — факультативна), відсутня у переліку корупційних злочинів України. Перешкоджання відправленню правосуддя (Конвенція ООН ст. 25 — обов'язкова), відсутня у переліку корупційних злочинів України. Таким чином, тільки один злочин вказаний у Конвенції ООН як обов'язкова норма відсутній у переліку корупційних злочинів України — перешкоджання відправленню правосуддя.

Усього примітка до ст. 45 КК України містить перелік 14 окремих статей, які об'єднані єдиним терміном «корупційні злочини». Безперечно, що з одного боку вони є різноплановими, тому і тактика та методика їх розслідування матиме багато особливостей та відмінностей. Хотілося сказати про ті тактико-методичні елементи розслідування, які об'єднують зазначені злочини.

Варто зазначити, що початковий етап будь-якого розслідування — це важливий напрямок роботи, спрямований на збирання фактичних даних, які в подальшому мають стати достатніми для прийняття рішення у провадженні. У даному випадку особливостями діяльності слідчого буде швидкість реагування на докази, які можуть бути знищеними, спрямування зусиль на розкриття правопорушення «по гарячих слідах», встановлення та затримання винних [8, С. 102].

Якщо кілька років тому науковці називали такий класичний алгоритм слідчих дій на початковому етапі розслідування корупційних правопорушень: 1) виїмка і огляд документів; 2) обшук за місцем роботи і проживання; 3) допит посадової особи; 4) очні ставки; 5) призначення експертиз [9, С. 263].

На теперішній час очевидним є недостатність такого набору дій, і сьогодні вимагає як раз таки попереднього проведення негласних слідчих (розшукових) дій, з метою викриття злочинних домовленостей щодо отримання неправомірної вигоди посадовцем. Крім того, особливого значення на

теперішній час набувають саме комп'ютерно-технічні експертизи, які дозволяють здійснити перевірку цифрових даних підкупленої посадової особи.

У наукових джерелах зарубіжних країн широкого застосування набув термін «digital evidence» (цифрові докази), під якими розуміють будь-які збережені дані або дані, що передаються з використанням комп'ютера і підтримують або спростовують намір чи алібі. Цифрові дані виявляються дуже корисними при розслідуванні злочинів, оскільки є текстовою, графічною, звуковою та відеоінформацією [10].

Експертами Scientific Working Group on Digital Evidence було запропоновано під терміном «цифрові докази» розуміти будь-яку інформацію доказового значення, яка зафіксована чи передана у цифровій формі [11].

Саме тому сьогодні можна говорити про існування «цифрових доказів», під якими розуміються фактичні дані, що представлені у цифровій (дискретній) формі та зафіксовані на будь-якому типі носія та після обробки ЕОМ стають доступними для сприйняття людиною. При цьому, обов'язковою ознакою цифрового доказу є конвергентність, під якою розуміється здатність одиничного доказу входити у сукупність інших доказів і набувати у зв'язку з цим доказового значення [12].

Під час аналізу слідчої ситуації, слідчий повинен враховувати всі чинники, що обумовлюють її виникнення, однак вихідними і визначальними будуть компоненти інформаційного характеру, які найперше обумовлюють спрямування і зміст наступних його дій [13, С. 66]. У подальшому під час розслідування корупційних злочинів можуть призначатися різні види судових експертиз, зокрема: судово-економічна — для перевірки фінансових і господарських операцій підприємства, організації або окремих посадових осіб; для перевірки промислового, товарного, фінансового планування, відповідності звіту установи дійсності; судово-товарознавча — встановлення якості готових промислових і продовольчих товарів, їхня сортність, вартість; судово-технічна — для з'ясування причин порушень технологічних процесів, термінів будівництва тощо; криміналістична (техніко-криміналістична) — дослідження документів; а також почеркознавча, авторознавча, фоноскопична та інші спеціалізовані експертизи. В разі необхідності під час розслідування корупційних злочинів проводиться слідчий експеримент, пред'явлення особи чи речей для впізнання та інші слідчі дії. Забезпечення використання тактичних прийомів в ході слідства у справах про корупційні злочини забезпечить можливість закінчити досудове розслідування складанням обвинувального акту та належний процес розгляду справи в суді [13, С. 68–69].

Отже, тактика і методика розслідування корупційних злочинів на сьогоднішній день залежать від внесення змін до національного законодавства у частині закріплення у КПК України реальної можливості доказування усіх складів корупційних злочинів, тобто проведення контролю за вчиненням корупційних злочинів без прив'язування до ступеня тяжкості. Крім того, поруч із такими змінами необхідним є кардинальний перегляд ставлення до

цифрових доказів та їх експертне дослідження і визнання у суді. Без врахування на законодавчому рівні указаних нововведень багато в чому протидія корупції в Україні носитиме декларативний характер.

Перелік посилань:

1. *Кримінальна конвенція* Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27 січ. 1999 р., ратифікована із заявою Законом № 252-V (252-16) від 18.10.2006, ВВР, 2006, № 50, ст. 497. [Електронний ресурс]. Режим доступу: // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_101
2. *Конвенція Організації Об'єднаних Націй* проти корупції від 31 жов. 2003 р., ратифікованій Законом № 251-V (251-16) від 18.10.2006 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2006. № 50. ст.496. [Електронний ресурс]. Режим доступу: // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
3. *Про внесення змін до деяких законодавчих актів України* щодо приведення національного законодавства у відповідність із стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: закон України від 18 квіт. 2013 р. // Відомості Верховної Ради (ВВР). 2014. № 10. ст. 119. [Електронний ресурс]. Режим доступу: // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/221-18>
4. *Конвенція по борьбе с подкупом должностных лиц иностранных государств при проведении международных деловых операций* від 21 лист.1997 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_154
5. *Кримінальний кодекс* України від 05 квіт.2001 р. № 2341-III. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
6. *Кримінальний процесуальний кодекс* України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9–10, № 11–12, № 13, ст. 88. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
7. *Про засади державної антикорупційної політики в Україні* (антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки : закон України від 14 жов. 2014 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>
8. *Кимлик Н. В., Кимлик Р. В.* Розслідування злочинів, пов'язаних із корупцією // Міжнародний юридичний вісник: зб. наук. праць Нац. ун-ту держ. податкової служби України. 2014. Вип. 1 (1). С. 102–107.
9. *Данилюк М. І.* Особливості слідчих ситуацій початкового етапу розслідування корупційних правопорушень, вчинених представниками органів місцевої влади // Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2013. № 26. С. 263–269.
10. *Casey E.* Digital evidence and computer crime: forensic scene, computer, and the Internet / Eoghan Casey. 2nd ed. Amsterdam, 2004. 690 p.
11. *Scientific Working Group* [Electronic resource]. Electronic data (1 file). Mode of access: <http://www.swgde.org/>. Title from the screen.
12. *Цехан Д. М.* Цифрові докази: поняття, особливості та місце у системі доказування // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2013. № 5. С. 256–260.
13. *Базір С. С.* Типові слідчі ситуації на початковому етапі розслідування злочинів, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди суддями // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 3. С. 66–69.

ТАКТИКА И МЕТОДИКА РАССЛЕДОВАНИЯ КОРРУПЦИОННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

И. Е. Мезенцева

В статье раскрыты тактико-методические элементы расследования, которые объединяют коррупционные преступления. Поскольку в уголовном кодексе Украины в примечании ст. 45 содержится перечень из 14 отдельных статей, которые отнесены к «коррупционным преступлениям». С одной стороны они разноплановые, поэтому и тактика и методика их расследования имеет много особенностей и различий. Достижение договоренности (соглашения) о неправомерной выгоде между лицом, ее предлагающим (так называемым взяточдателем) и должностным лицом является уже достаточным для квалификации оконченного преступления. Однако при имеющихся в украинском законодательстве уголовно-процессуальных нормах отсутствует действенность и результативность такого усеченного состава преступления. Достижение устной договоренности о неправомерной выгоде (взятке) можно доказать с помощью негласных следственных (розыскных) действий, в частности «Обследование публично недоступных мест, жилища или иного владения лица», «Наблюдение за лицом, вещью или местом», «Мониторинг банковских счетов», «Аудио-, видеоконтроль места», «Контроль за совершением преступления» (статьи 267, 269, 269–1, 270 271 уголовного процессуального кодекса Украины). Впрочем, для доказательства значительного количества коррупционных деяний не могут быть использованы негласные следственные (розыскные) действия, поскольку проводятся исключительно по уголовным делам (производствам) по тяжким или особо тяжким преступлениям, а почти 50% из перечня статей примечания ст. 45 уголовного кодекса Украины, которые закрепляют коррупционные преступления не имеют соответствующей степени тяжести. Это свидетельствует о несогласованности материальных и процессуальных норм, что негативно сказывается непосредственно на уголовно-правовой политике противодействия коррупционной преступности в Украине.

Классический алгоритм следственных действий на первоначальном этапе расследования коррупционных правонарушений состоит из: 1) выемки и осмотра документов; 2) обыска по месту работы и жительства; 3) допроса должностного лица; 4) очных ставок; 5) назначения экспертиз, но нуждается в дополнении. Предварительного проведения негласных следственных (розыскных) действий с целью разоблачения преступных договоренностей о получении неправомерной выгоды должностным лицом. Компьютерно-технические экспертизы позволяют осуществить проверку цифровых данных «digital evidence» (цифровые доказательства), под которыми понимают любые сохраненные данные или данные, передаваемые с использованием компьютера, которые поддерживают либо опровергают намерение или алиби подкупленного должностного лица.

TACTICS AND METHOD OF CORRUPTION CRIMES INVESTIGATION

I. Mezentseva

The article deals with tactical and methodological elements of the investigation, which unite corruption crimes. The Criminal Code of Ukraine in the note of Article 45 contains a list of 14 separate articles that are classified as “corruption crimes”. On the one hand, they are diverse, so the tactics and methods of their investigation have many features and differences. The achievement of an agreement on the undue profit between the person offering it (the so-called bribe-taker) and the official is already sufficient for the qualification of the completed crime. However, with the criminal procedure norms available in the Ukrainian legislation, the

efficiency and effectiveness of such a truncated part of the crime is absent. The achievement of an oral agreement on wrongful gains (bribes) can be proved with the help of secret investigative actions, in particular “Survey of publicly inaccessible places, dwelling or other possession of a person”, “Monitoring a person, thing or place”, “Monitoring bank accounts”, “Audio, video control of the place”, “Control over the commission of a crime” (Articles 267, 269, 269–1, 270 271 of the Criminal Procedure Code of Ukraine). However, for the purpose of proving a significant number of corruption acts, secret investigative actions cannot be used, since they are conducted solely in criminal cases (proceedings) for serious or particularly serious crimes, and almost 50% of the list of articles of the note in Article 45 of the Criminal Code of Ukraine, which fix the corruption offenses, do not have a corresponding degree of severity. This indicates the inconsistency of material and procedural norms, which has a negative impact on the criminal policy of counteracting corruption crime in Ukraine.

The classic algorithm of investigative actions at the initial stage of investigation of corruption offenses: 1) extracting and reviewing documents; 2) search by place of work and residence; 3) interrogation of an official; 4) spot rates; 5) the appointment of the examinations needs to be completed. Preliminary conduct of secret investigative actions in order to expose criminal agreements on obtaining an undue advantage by an official is made as well. Computer technical examinations allow digital evidence “digital evidence” to be validated, understood as any stored data or data transmitted using a computer and support or refute the intention or alibi of a bribed official.

УДК 343.98

О. В. Яковлєв

головний науковий співробітник

Національна академія прокуратури України

О. А. Парфило

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

начальник відділу

*Український науково-дослідний інститут
спеціальної техніки та судових експертиз
Служби безпеки України*

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ ТЕХНІКИ ПРИ ОГЛЯДІ МІСЦЯ ПОДІЇ У РАЗІ ВИЯВЛЕННЯ САМОРОБНОГО ВИБУХОВОГО ПРИСТРОЮ

У вказаній статті представлено особливості вибухотехнічного забезпечення розслідування інцидентів пов'язаних із саморобними вибуховими пристроями, комплексне використання всіх дієвих техніко-криміналістичних засобів, які перебувають на озброєнні як вітчизняних так і зарубіжних органів правопорядку. Розслідування подій пов'язаних із вибуховими пристроями, окремі напрямки вибухотехнічного забезпечення розслідування інцидентів пов'язаних із саморобними вибуховими пристроями.